

'Ireland is not Greece'

Het verschil in beeldvorming tussen Ierland en Griekenland tijdens de eurocrisis verklaard met de imagologische methode

SCRIPTIE ONDERZOEKSEMINAR III

MINKE DE HAAN 3503933

M.M.DEHAAN@UU.NL

15 AUGUSTUS 2014

DOCENT: ASKER PELGOM

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Hoofdstuk 1) Het discours van de eurocrisis	8
<i>De ontwikkeling van het discours en de morality tale</i>	8
<i>De structurele analyse</i>	11
Hoofdstuk 2) Het imagologische kader	13
<i>Imagologie</i>	13
<i>Ierland</i>	14
<i>Tegenstellingen binnen imagologie</i>	16
Griekenland binnen de Noord/Zuidtegenstelling	18
Ierland binnen de centrum/periferietegenstelling	19
Hoofdstuk 3) Ierland en morality tale	21
<i>Voorbeelden van de morality tale in Nederland</i>	21
<i>Stigmatisering van het Griekenland en Zuiden</i>	22
<i>Beeld en zelfbeeld van Ierland</i>	25
<i>Noord-Zuid, Centrum-periferie?</i>	27
<i>Ierland en de morality tale</i>	28
Conclusie	30
Literatuurlijst	34
<i>Bronnen</i>	36

Inleiding

'In Germany economics is a branch of moral philosophy, but this could be the official motto of the euro project as a whole' zei de Italiaanse premier Mario Monti in mei 2012.¹ Deze uitspraak van Monti laat zien dat de euro en de eurocrisis niet alleen over financiën gaan. De Europese Unie is een groot integratieproject, waarvan de euro een – belangrijk - onderdeel is. Het is gestoeld op vergaande economische samenwerking op basis van harmonisatie van wetgeving, wederzijdse afhankelijkheid en solidariteit. En juist die waarden bleken tijdens de eurocrisis de grootste pijnpunten te zijn. De eurocrisis is de benaming voor de recessie waar de eurolanden eind 2009 in terechtkwamen nadat bleek dat Griekenland zijn hoge staatsschuld niet meer zelfstandig kon financieren. Na Griekenland breidde de crisis zich uit naar Ierland, Portugal, Italië en Spanje. De Noordelijke landen konden vanwege de wederzijdse afhankelijkheid niet afwachten hoe de crisis zou verlopen. Zij moesten actie ondernemen om de crisis in Griekenland het hoofd te bieden, een Grieks faillissement te voorkomen en ervoor te zorgen dat de recessie niet zou overslaan naar andere eurolanden. Dit redden ging niet vanzelf, het ging met veel pijn en moeite. De politieke leiders van de Noordelijke landen hadden weinig bewegingsruimte om een noodplan te ontwikkelen en tegelijkertijd in eigen land de gemoederen tot bedaren te brengen. De bevolking van de Noordelijke landen leverde namelijk veelvuldig kritiek op de steunpakketten richting het Zuiden en Ierland. Daar zit ook het pijnpunt van de Europese solidariteit: men *wil* niet, maar *moet* wel. Tijdens de crisis is men op zoek gegaan naar de oorzaak en naar de vraag wie schuld heeft. In het Noorden werd vooral naar de zogenaamde kredietlanden gewezen, te weten de PIIGS – Portugal, Ierland, Italië, Griekenland en Spanje - met de vraag: 'waarom moeten wij hen helpen wanneer zij de crisis hebben veroorzaakt?'

In het Zuiden heerste een geheel ander sentiment. De Zuidelijke landen, met name Griekenland, hebben onder druk van de Europese politieke elite binnen enkele maanden veel moeten bezuinigen om te voldoen aan de vereisten van de verschillende noodpakketten die in het leven zijn geroepen om de crisis te stoppen. De bevolking van deze landen verzette zich tegen het beeld dat zij de crisis over zichzelf hadden

---

¹ Joseph Cotterill, 'Quote...Unquote the euro crisis edition' (versie 4 december 2012), <http://ftalphaville.ft.com/2012/12/04/1296663/quote-unquote-euro-crisis-edition/> (7 augustus 2014).

afgeroepen. Men was het niet eens met de genomen maatregelen. Dit wordt geïllustreerd door de protesten in Athene, waarmee de bevolking duidelijk woede en ongenoegen liet blijken over de afgedwongen bezuinigingen.

Sinds de start van de eurocrisis in Griekenland in 2009 zijn er in elk geval twee verschillende analyses of discoursen in het politieke debat en de media te herkennen hoe de crisis wordt getypeerd en welke oplossingen passend zijn. De eerste analyse betreft het verhaal waarin de kredietlanden de schuld krijgen voor het ontstaan van de crisis. Door onverantwoord geld te lenen hadden zij geen goede financiële huishouding. Iets waarvoor de andere eurolanden moesten opdraaien. De andere analyse ziet het probleem in de opbouw van de euro. Niet alleen de kredietlanden zijn schuldig aan het ontstaan van de crisis, dat zijn alle eurolanden. Bij het opzetten van de euro is namelijk voorbij gegaan aan allerlei sociaaleconomische verschillen tussen eurolanden. In de beeldvorming over de eurocrisis is de eerste analyse dominant geweest.²

De analyse waarin de kredietlanden de nodige verwijten worden gemaakt wordt door onderzoekers de *morality tale* genoemd. In dit discours wordt de eurocrisis geplaatst in een moreel kader.³ De crisis gaat niet alleen over financiële vraagstukken, maar ook over de vraag of landen zich goed of slecht hebben gedragen. Er wordt een waardeoordeel gegeven over het handelen van landen die zich financieel niet hebben kunnen redden.⁴ De redenering is dat de vijf landen die het zwaarst onder de crisis hebben geleden, de crisis zelf hebben doen ontstaan omdat zij onverantwoord hebben gehandeld. Als gevolg van hun roekeloze financiële beleid zijn deze landen een gevaar geworden voor de rest van de - onschuldige - eurozone.⁵ Ze zijn een *moral hazard*, zoals het in de media werd genoemd.⁶

De *morality tale* gaat gepaard met het gebruik van stereotypes en negatieve beeldvorming. Tussen 2009 en 2011 heeft de internationale pers ontzettend veel aandacht besteed aan de eurocrisis. Oud-journalist en onderzoeker George Tzogopoulos heeft in zijn boek *The Greek Crisis in the Media: Stereotyping in the International Press* de berichtgeving over de eurocrisis tussen 2010 en 2012 inzake Griekenland in

---

² Philomila Tsoukala, 'Narratives of the European Crisis and the Future of (Social) Europe', *Georgetown University Law Centre* (2013) 241-266.

³ Tsoukala, 'Narratives of the European Crisis'.

⁴ Paul De Grauwe, 'The eurozone as a morality play', *Intereconomics* 46 (2011) 230-231.

⁵ De Grauwe, 'morality play', *Intereconomics*.

⁶ 'De meest destructieve term van het jaar was moral hazard', *NRC Handelsblad*, 30 december 2011.

Griekenland, de Verenigde Staten, Groot-Brittannië, Frankrijk, Duitsland en Italië verzameld en onder andere vergeleken met de berichtgeving over Ierland. Hij analyseerde welke stereotypes over Griekenland gebruikt worden en toonde aan dat de eurocrisis heeft gezorgd voor een grote piek in het aantal berichten over Griekenland, Ierland en Portugal. Zo is het aantal berichten over Griekenland in 2010 en 2011 evenveel als in de vijf jaren daarvoor. Tzogopoulos beargumenteert dat Griekenland tijdens de crisis onevenredig veel negatieve aandacht kreeg in de internationale pers in vergelijking met andere kleine landen in de periferie van de eurozone.⁷ Los van kwalificaties over het beleid van de overheid kreeg ook de Griekse bevolking het verwijt losbandig te zijn. In de media werd het beeld neergezet dat de Grieken 'lui en corrupt zijn.'⁸ In vergelijking met Griekenland heeft Ierland veel minder media-aandacht gekregen en zijn er minder stereotypische verwijzingen gemaakt.⁹

Het feit dat Ierland minder media-aandacht kreeg en er minder stereotypische verwijzingen zijn gemaakt over Ierland, hoewel dat land ook een beroep heeft moeten doen op de financiële noodhulp van de rijke Noordelijke landen, roept de vragen op in hoeverre Ierland onderdeel is van de morality tale en wat dat zegt over het beeld van de Noordelijke landen van Ierland. Er zijn in elk geval over dat land veel minder negatieve uitspraken gedaan, wat erop wijst dat de beeldvorming over Ierland verschilt met de beelden die over Griekenland naar voren zijn gekomen.

Een studie naar beeldvorming en stereotypes biedt handvatten om dit verschil tussen Ierland en Griekenland te onderzoeken. Imagologen menen dat culturen elkaar en zichzelf begrijpen en duiden met behulp van stereotypes. Het gaat niet zozeer om wat de ware aard van een cultuur is, maar wat men als werkelijkheid ervaart.¹⁰ In de imagologie wordt onderzoek gedaan naar het beeld en zelfbeeld van culturen door de beeldvorming en stereotypes centraal te stellen in tekstueel onderzoek. De imagologie helpt niet alleen stereotypes in literaire werken te begrijpen, maar is ook bruikbaar om beeldvorming in het politieke debat en de media te analyseren omdat het gaat over de beeldvorming binnen interculturele relaties.¹¹

---

⁷ George Tzogopoulos, *The Greek Crisis in the Media: Stereotyping in the International Press* (Surrey 2013), 65.

⁸ Tzogopoulos, *The Greek Crisis in the Media*, 129.

⁹ *Ibidem*, 65.

¹⁰ William L. Chew III, 'What's in a National Stereotype? An Introduction to Imagology at the Threshold of the 21st Century', *Language and Intercultural Communication* 6 (2006) 179-187, 181.

¹¹ Ton Hoenselaars en Joep Leerssen, 'The rhetoric of national character: introduction' *European Journal of English Studies* 13 (2009) 251-255, 251.

Met behulp van de imagologische methode wil ik de volgende hoofdvraag beantwoorden: Hoe kan de imagologische methode verklaren waarom Griekenland binnen het discours van de morality tale een grotere morele aanklacht heeft dan Ierland? Ik zal daarbij de volgende deelvragen behandelen: wat is de *morality tale* en hoe verhoudt dit discours zich tegenover andere analyses? Wat is imagologie en welke historische connotaties zijn er met respectievelijk Ierland en Griekenland? In hoeverre is de beeldvorming die wordt gebruikt in de media over Griekenland en Ierland imagologisch te verklaren?

Ik heb ervoor gekozen om Ierland en Griekenland in het onderzoek naar de morality tale te vergelijken. Griekenland, omdat in dit land de eurocrisis is begonnen en over dit land ook de meeste negatieve uitspraken zijn gedaan.¹² Het zijn allebei kleine Europese landen in de periferie van de eurozone die gebruik hebben moeten maken van de Europese noodfondsen. Hoewel dit ook voor Portugal geldt, kies ik voor Ierland omdat dit land als enige niet in de Zuidelijke regio ligt. Dit biedt de mogelijkheid om ook andere associaties over verschillen tussen Noordelijke en Zuidelijke landen een plaats te geven. Een vergelijking van Ierland met Spanje of Italië gaat niet op omdat deze landen grotere economieën hebben dan zowel Ierland als Griekenland en omdat zij uiteindelijk geen beroep hebben hoeven doen op de Europese noodfondsen.

Onderzoek naar beeldvorming in de Nederlandse media over eurolanden die steun kregen kan veel zeggen over de solidariteit met deze eurolanden.¹³ Inglehart en Rabier hebben in hun onderzoek uit 1987 naar solidariteit tussen de destijds negen lidstaten aangegeven dat landen bij economische stagnatie minder solidariteit voelen dan bij economische vooruitgang.¹⁴ Maria Kontochristou en Evi Mascha bepleiten eenzelfde analyse van solidariteit tussen de eurolanden. De terughoudendheid bij de Noordelijke landen om financiële hulp te bieden aan hulpbehoevende landen, met als argument dat het hun eigen schuld is, laat zien dat er weinig solidariteit was tussen de krediet- en debetlanden. Het verschil in beeldvorming tussen Griekenland en Ierland

---

¹² Daniel Martyn Knight, 'The desire to blame Greece for the eurocrisis ensures that the Greek people pay the price, while the elites responsible get away free', *European Politics and Policy at LSE* (2013).

¹³ Maria Kontochristou en Evi Mascha, 'The Euro Crisis and the Question of Solidarity in the European Union: Disclosures and Manifestations in the European Press', *Review of European Studies* 6 (2014) 50.

¹⁴ Ronald Inglehart en Jacques-René Rabier, 'Economic uncertainty and European solidarity: public opinion trends', *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 440 (1978) 66-97, 67.

zegt ook iets over de onderliggende verhoudingen binnen de eurozone. Als er meer welwillendheid en bereidheid is om het ene land eerder te helpen dan het andere, geeft dat reden om te denken dat er ook meer solidariteit is met dat land. Dat is naar mijn mening belangrijk omdat het zonder solidariteit nauwelijks mogelijk is om verdere Europese politieke en economische integratie te bevorderen. Hierin ligt de maatschappelijke relevantie van deze scriptie.

Dit onderzoek kan een interessante blik werpen op het discours van de morality tale met behulp van de imagologische methode. Onderzoekers hebben omvangrijke studies gedaan naar het gebruik van stereotypes en oordelen helpen vormen over de kredietlanden. De imagologie geeft handvatten om de beeldvorming over Ierland en Griekenland historisch in te bedden en een verklaring te geven waarom Ierland minder een persoonlijk verwijt werd gemaakt.

In hoofdstuk één geef ik een analyse van de morality tale in de berichtgeving van de eurocrisis en zet ik die af tegen het discours van de structurele analyse. In hoofdstuk twee leg ik de theorie van imagologie uit en pas die toe op Ierland en Griekenland. In hoofdstuk drie analyseer ik de morality tale in de Nederlandse berichtgeving en kijk ik in hoeverre er een historische verklaring te vinden is voor minder negatieve beeldvorming over Ierland.

Hoofdstuk 1) Het discours van de eurocrisis

Zoals gezegd zijn er tijdens de eurocrisis twee analyses van het probleem gegeven. Één waarin het probleem lag bij de kredietlanden, de *morality tale*, en één waarbij het probleem lag in de opzet van de euro, de structurele analyse. De eerste is in media en bij de politieke elite dominant geweest. Er is een discours ontstaan waarin de crisis is gezien vanuit een moreel kader waarin de kredietlanden zich niet netjes hebben gedragen.

Discours is een term die veel wordt gebruikt in de taalwetenschappen en in de politieke wetenschappen en die meer uitleg vraagt. Een discours is de manier waarop over een bepaald probleem of onderwerp wordt gesproken. Politici gebruiken een bepaald discours om aan te geven waar het probleem volgens hen over gaat.¹⁵ Niet alleen politici, ook in het nieuws wordt een bepaald discours gebruikt door op een bepaalde manier over een onderwerp te schrijven (of af te beelden).¹⁶ Discours bestaat dus uit taal.¹⁷ Een discoursanalyse is een analyse van taal om de onderliggende politieke boodschap te destilleren.¹⁸ Discoursanalyse gaat samen met *framing* analyse.¹⁹ *News Framing* is het uitlichten van bepaalde aspecten van een *percieved reality* en deze meer aandacht geven teneinde 'to promote a particular problem definition, causal interpretation, moral evaluation and/or treatment.'²⁰ Een discours kan uit meerdere *frames* bestaan. Binnen één discours kunnen meerdere onderwerpen op een bepaalde manier worden *geframed*. Door te zeggen dat een bepaald discours dominant is geweest, geven de onderzoekers aan dat het taalgebruik van de eerste analyse meer is gebruikt, waardoor de andere analyse minder aandacht heeft gekregen.

De ontwikkeling van het discours en de *morality tale*

---

¹⁵ Zhongdang Pan en Gerald M. Kosicki, 'Framing analysis: An approach to news discourse', *Political communication* 10 (1993) 55-75, 55.

¹⁶ Teun A. Van Dijk, *News analysis: Case studies of international and national news in the press* (2013) 7.

¹⁷ Carol Bacchi, 'Policy As Discourse: What does it Mean? Where Does It Get Us?', *Discourse: Studies In The Cultural Politics of Education* 21 (2000) 45-57, 45.

¹⁸ Teun A. Van Dijk, *News analysis: Case studies of international and national news in the press* (2013).

¹⁹ Zhongdang en Kosicki, 'Framing analysis', 55.

²⁰ Semetko Holli A. en Valkenburg, Patti M., 'Framing European Politics: A Content Analysis of Press and Television News', *Journal of Communication* 50 (2000) 93-109.

Brigid Laffan, onderzoeker bij het Robert Schuman Centre for Advanced Studies, heeft in haar artikel 'Framing the Crisis, Defining the Problems: Decoding the Euro Area Crisis' de ontwikkeling van het discours van de Europese elite tijdens de eurocrisis geanalyseerd. Zij stelt dat oktober 2009 een belangrijk moment in de eurocrisis is, toen de Griekse premier Papandreou bekend maakte dat de Griekse staatsschuld een stuk hoger was dan eerder verteld en Griekenland tegen een faillissement aanliep.²¹ Laffan stelt dat dit tot mei 2010 nog als een louter Grieks probleem werd gezien. De Europese elite bezag de situatie in Griekenland nog steeds in het licht van de wereldwijde crisis uit 2008, dit keer met een Europees tintje.²² In de eerste helft van 2010 veranderde dit discours en werd het Griekse probleem een Europees probleem. Toen op 2 mei 2010 het eerste noodpakket voor Griekenland werd gelanceerd, werd pas voor het eerst het woord crisis in de mond genomen. De Europese landen waren niet in staat om oplossingen te bedenken voor het dreigend faillissement in Griekenland omdat binnen het EU-verdrag dergelijke steun verboden was en omdat zulke reddingsoperaties zeer impopulair waren bij de landen die zouden moeten bijdragen aan de noodfondsen.²³ In dit discours stonden volgens Laffan vijf kwesties centraal: de hoogte van de staatsschuld, het gevaar van verspreiding naar andere landen in de periferie, het gevaar dat de crisis voor de gehele eurozone vormde, het economische bestuur en, later op de agenda gekomen, het bewerkstelligen van economische groei.

In het licht van het morele kader waarin naar Griekenland en de andere probleemlanden werd gekeken is vooral de derde kwestie van belang: het gevaar dat de crisis voor de gehele eurozone vormde. Door de crisis en het dreigende Griekse faillissement was het voortbestaan van de euro in gevaar. Daarnaast moesten de grote noodpakketten mede betaald worden door andere eurolanden, waardoor de debetlanden geraakt werden in hun eigen economische eigenbelang. Laffan beargumenteert dat in het discours van de crisis, nadat het een Europees probleem was geworden, de te hoge staatsschuld van de kredietlanden nog steeds als oorzaak van de

---

²¹ Het is belangrijk te begrijpen dat elk land vanwege eigen redenen in de crisis verzeild raakte. Hoewel Griekenland vaak extra wordt verweten dat het geen goede cijfers over de hoogte van de staatsschuld heeft gepubliceerd, is de massale verontwaardiging als gevolg hierop niet helemaal terecht, meent Majone. Hij stelt dat bij het toetreden van Griekenland bij de euro al duidelijk was dat de Griekse overheid niet kon voldoen aan de vereisten. Vanwege ideologische en politieke redenen heeft zowel de EU als Griekenland daar geen punt van gemaakt. Uit: Giandomenico Majone, 'Rethinking European integration after the debt crisis', *European Institute UCL Working Paper 3* (2012).

²² Brigid Laffan, 'Framing the Crisis, Defining the Problems: Decoding the Euro Area Crisis', *Perspectives on European Politics and Society* ahead-of-print (2014) 266-280, 270.

²³ Laffan, 'Framing the Crisis', 271.

crisis werd aangemerkt. De te hoge staatsschuld in deze landen zou vooral te wijten zijn aan hun 'fiscale losbandigheid'. Het discours was 'a narrative storyline dominated by the packaging of the issues associated with the crisis characterized by strong normative underpinnings.'²⁴

Nu het een Europees probleem was geworden en de kredietlanden een gevaar vormden voor het voortbestaan van de eurozone, kwamen ook de morele oordelen over de kredietlanden op tafel. Er werd daarbij veel nadruk gelegd op het verschil tussen Noordelijk en Zuidelijk economisch beleid: het Noorden was voorzichtig en hield zich aan de regels, terwijl het Zuiden losbandig was en er een "luizenleventje" op na hield. De oplossing lag, in het verlengde van kwalificaties, in je netjes aan de regels houden, bezuinigen en niet meer 'tegen de regels zondigen'. Dit 'Noordelijke verhaal' was volgens Laffan dominant in het discours over de crisis.²⁵ Zij stelt dat de kleine landen in de periferie van de eurozone te afhankelijk waren van de zogenaamde debetlanden, zoals Duitsland en Nederland, om het discours te veranderen. Paul de Grauwe vertelt eenzelfde soort verhaal over de morality tale. Hij stelt dat in de 'Noordelijke diagnose' het onverantwoordelijke gedrag van de periferielanden benadrukt wordt als oorzaak van de crisis, waarbij de terughoudendheid om grote hulppakketten te financieren te maken heeft met het idee van *moral hazard*. De landen hebben zich al onverantwoordelijk gedragen, hen belonen met een noodpakket geeft een verkeerd signaal af én zorgt er voor dat ze eerder geneigd zijn het weer te doen.²⁶

De morality play – de onderbouwing van politieke stellingnames met morele kwalificaties – zoals De Grauwe het noemt, sluit aan bij de these van Laffan: het idee dat de staatsschuld door eigen wanbeleid is veroorzaakt staat nog steeds centraal in het denken over de crisis. Philomila Tsoukala heeft in 'Narratives of the European Crisis and the Future of (Social) Europe,' gekeken naar het discours dat in het Zuiden en het discours dat in het Noorden gebruikt wordt om over de eurocrisis te schrijven. Het Noordelijke verhaal brengt de crisis als een moreel verhaal.²⁷ Net als Laffan en De Grauwe beschrijft zij dat gekeken werd naar de kredietlanden alsof zij iets fout hadden gedaan. Het is net alsof de landen 'evil characters, threatening the eurozone' zijn. Het beeld dat daarbij ontstaan is, is van 'Greek kings and queens who retire at a young age

---

²⁴ Ibidem, 276.

²⁵ Ibidem, 276.

²⁶ De Grauwe, 'morality play', 230.

²⁷ Tsoukala, 'Narratives of the European Crisis', 244.

(...). A morally corrupt people who are expecting extravagant state perks while giving nothing in return.’²⁸

Zowel de Grauwe als Tsoulaka stelt dat het discours van de *morality tale* central is blijven staan in de oplossingen die werden bedacht voor de crisis. Hoewel de, hieronder volgende, structurele analyse een beeld gaf waarin de kredietlanden minder te verwijten viel, bleef de nadruk liggen op harde maatregelen en bezuinigen. Hulp werd gegeven uit eigenbelang om de euro te redden, niet omdat de debetlanden ook een bijdrage hebben geleverd aan de crisis.

De structurele analyse

Tegenover dit discours staat het andere, al eerder aangehaalde discours. In de structural analysis, zoals Tsoukala het noemt, worden geen verwijten gemaakt naar landen die financiële hulp nodig hadden, maar wordt de oorzaak van de crisis vooral gezocht in de opbouw van de euro. De euro was ooit zo gecreëerd dat sommige landen meer voordeel hadden dan andere, waardoor het niet anders kon dan dat de periferielanden ooit in moeilijkheden zouden komen: ‘the periphial countries had limited options.’²⁹ Meerdere wetenschappers pleiten voor deze analyse. Clas Wilbourgh, Thomas Willet en Nan Zhang stellen in hun artikel ‘The Euro Crisis: It Isn't Just Fiscal and it Doesn't Just Involve Greece’ dat de vereisten om onderdeel te zijn van de euro niet ver genoeg zijn doorgevoerd. Zij stellen dat de euro allereerst is ontstaan vanuit politieke doeleinden, waarbij onvoldoende aandacht is uitgegaan naar grote economische en fiscale verschillen tussen de lidstaten. Ook Christakis stelde dat de economieën van de lidstaten zo verschillend waren dat zij niet gelijkwaardig de euro instapten. Kortom, bij het introduceren van de euro is voorbijgegaan aan interne ongelijkheden, waardoor de euro geen stabiele economische basis heeft.³⁰

Binnen de structurele analyse zijn verklaringen gezocht voor deze ‘nalatigheid’ in de opzet van de euro. Wetenschappers stellen dat de economische integratie binnen de Europese Unie niet is samengegaan met verdere politieke integratie;³¹ hier ligt ook het grootste probleem van de EMU. Zo stelt de econoom Clas Wihlborg dat het probleem van

---

²⁸ Ibidem, 245.

²⁹ Ibidem, 253.

³⁰ Clas Wihlborg, e.a., ‘The Euro Crisis: It Isn't Just Fiscal and it Doesn't Just Involve Greece’, *Claremont McKenna College Robert Day School of Economics and Finance Research Paper* 2011-03 (2010) 53.

³¹ Kathleen R. McNamara, ‘The Eurocrisis and the Uncertain Future of European Integration’, *Council on Foreign Relations* (2010) 1.

de eurocrisis ligt in de grote economische verschillen tussen de lidstaten. Alleen daarom al is een gemeenschappelijke munt tot mislukken gedoemd. Deze redenering is vanwege politieke overwegingen genegeerd.³² Majore deelt deze analyse en stelt dat bij de opzet voorbij is gegaan aan sociaaleconomische verschillen tussen de lidstaten omdat de EMU nooit een economisch project is geweest; het is een politiek project.

Ik zal niet proberen antwoord te geven op de vraag welke analyse van de crisis dichterbij de waarheid ligt, of welke betere oplossingen geeft. Los van de vraag welke analyse dichterbij 'de waarheid' ligt, is het vanuit mijn onderzoek belangrijker te onderzoeken welke implicaties een discours geeft. De *morality tale* legt namelijk een grote scheiding bloot tussen economisch gezonde en ongezonde landen, Noord en Zuid en centrum en periferie. Het verwijt dat wordt gemaakt binnen dit discours geeft het argument om te betogen dat er binnen de eurozone weinig solidariteit jegens hulpbehoevende eurolanden is. Binnen de structurele analyse wordt geen onderscheid gemaakt tussen krediet en debet en komt een beeld naar voren waarin iedereen verantwoordelijk is. Hoe het discours van de *morality tale* geanalyseerd kan worden vanuit de imagologie zal ik in hoofdstuk drie beschrijven. In het volgende hoofdstuk zal ik ingaan op de imagologie in relatie tot Ierland en Griekenland.

---

³² Clas Wihlborg e.a., 'The Euro Debt Crisis', 53.

Hoofdstuk 2) Het imagologische kader

De imagologie geeft een historisch kader aan de manier waarop nationale stereotypes en zelfbeelden zijn ontstaan. Imagologie is het onderzoek naar hoe culturen elkaar duiden en begrijpen middels beeldvorming en stereotypen van nationale identiteiten.³³ Stereotypes zijn vaak te herleiden tot eeuwenoude connotaties met een cultuur; de imagoloog verklaart deze stereotypes door deze te plaatsen in hun historische context. Zo wordt Griekenland nog steeds gezien in relatie met de klassieke oudheid en Ierland in relatie met de onafhankelijkheidsstrijd tegen Engeland. In dit hoofdstuk zal ik de term imagologie uitleggen en het beeld en zelfbeeld van Ierland weergeven. Binnen de imagologie is ook onderzoek gedaan naar modellen van tegenstellingen, zoals de Noord/Zuidtegenstelling en de centrum/periferietegenstelling. Ik zal beide bespreken en Ierland en Griekenland plaatsen binnen deze twee tegenstellingen.

Imagologie

In de zeventiende eeuw werden nationale types gebruikt in literatuur en drama, zoals in de stukken van Shakespeare. In de achttiende eeuw werden nationale karakters gebruikt voor politieke doeleinden. Zo werd gekeken welke staatsvorm het beste paste bij welke cultuur en meende Montesquieu dat klimaat bepaalde wat voor typen karakters ergens woonden.³⁴ 'Noordelijke' mannen in koude klimaten waren 'vigorous and virtuous, honest and hard working, rational and reflective.'³⁵ 'Zuidelijke' mannen waren 'temperamental, impulsive, highly sensitive and indolent.' De studie naar *Imagologues*³⁶ – nationale beelden – heeft zich ontwikkeld van zijswijze naar zienswijze. In plaats van onderzoek te doen naar het nationale karakter of de essentie werden *imagologues* gezien als nationale stereotypes; een construct van percepties die werkte als een 'self-serving biases' of stereotypes 'belief systems which associate attitudes, behaviours and personality characteristics with members of a social

---

³³ Joep Leerssen, 'Imagology: History and method', in: Manfred Beller en Joep Leerssen (red.), *Imagology. The cultural construction and literary representation of national characters. A critical survey* (Amsterdam/New York 2007) 17.

³⁴ Chew, 'What's in a National Stereotype?', 181.

³⁵ Ibidem, 181.

³⁶ Jon Simons, 'Ideology, imagology, and critical thought: the impoverishment of politics' *Journal of Political Ideologies* 5 (2000) 81-103, 81.

category.³⁷ Imagologen, zoals Joep Leerssen, benadrukken dat de *imagologues* niet 'waar' hoeven zijn. De echtheid van stereotypes zit niet in de vergelijking met de werkelijkheid, maar in het gebruik binnen een discours waarin deze als echt worden aanvaard.³⁸ Of, zoals Peter Stadius het omschrijft: 'Images become reality when they are used to define the other.'³⁹

Stereotyperen is een middel voor mensen om andere groepen te categoriseren en karakteriseren. Hoewel stereotypering een negatieve connotatie heeft hoeven stereotyperingen van sociale groepen niet per se negatief of irrationeel te zijn, stelt Cinnirella. Op individueel niveau heeft stereotyperen een voorspellende werking voor het handelen van een individu op basis van het handelen van zijn groepsgenoten. Gedrag van iemand van een andere cultuur of groep kan op deze manier gemakkelijker in een context geplaatst worden. Dit maakt dat stereotypes ook positief kunnen zijn en gebaseerd kunnen zijn op ervaringen met het gedrag van een bepaalde groep.⁴⁰

Imagologie plaatst de stereotypes die worden gebruikt om andere culturen te duiden in een historisch kader. Omdat stereotypes gebaseerd zijn op voorgaande ervaringen hebben zij vergaande historische fundamenten. Deze stereotypes blijven bestaan omdat ze gebruikt worden in populaire cultuur en literatuur, waardoor ze constant nieuw leven ingeblazen krijgen.⁴¹ Het beeld dat wordt gevormd van een andere cultuur is een optelsom van historische connotaties en hedendaagse ervaringen. Dit maakt imagologie een interdisciplinair vakgebied, waarin zowel sociale psychologie als geschiedenis een plaats krijgt. Het past binnen het kader van mijn scriptie om bovenstaande begrippen binnen de imagologie toe te lichten aan de hand van een casus.

Ierland

Omdat imagologie onderzoek doet naar interculturele beeldvorming is het vakgebied gevuld met *casestudies*. Zo laat Leerssen in zijn *Spiegelpaleis Europa* aan de hand van

---

³⁷ Marco Cinnirella, 'Ethnic and national stereotypes: a social identity perspective' in: C.C. Barfoot (red.), *Beyond Pug's tour. National and Ethnic stereotyping in Theory and Literary Practice* (Amsterdam 1997) 7-53, 37.

³⁸ Chew, 'What's in a National Stereotype?', 182.

³⁹ Peter Stadius, 'Southern Perspectives on the North: Legends, Stereotypes, Images and Model', *BaltSeaNet Working Paper 3* (Gdansk/Berlijn 2001) 1-16, 5.

⁴⁰ Cinnirella, 'Ethnic and national stereotypes', 37.

⁴¹ Chew, 'What's in a National Stereotype?', 184.

voorbeelden zien hoe de beeldvorming over onszelf en andere volken verandert door de geschiedenis. Zo ook over Ierland.

Joep Leerssen geeft in het artikel 'Irish studies and Orientalism: Ireland and the Orient' het subtiele verschil tussen oriëntalisme en imagologie aan. Oriëntalisme is de benaming van het dominante discours van het Westen over de Oriënt. De Oriënt, de gekoloniseerde, werd daarin als fundamenteel anders afgebeeld.⁴² Wetenschappers in Ierland-studies hebben het oriëntalisme aangegrepen om de machtsrelaties tussen Engeland en Ierland te analyseren. Net als bij de Oriënt was Ierland fundamenteel anders dan Engeland en had Ierland weinig zeggenschap over het beeld van Ierland in Engeland.⁴³ Leerssen nuanceert deze stelling echter door het beeld en zelfbeeld van de Ieren te onderzoeken. Hij stelt dat Ierland een sterk ontwikkeld nationaal zelfbesef had, het Gealische zelfbeeld,⁴⁴ waardoor de vergelijking met de Oriënt niet volledig opgaat. Het heeft een discours aangenomen waarin het onverdeeld onderdeel is van het Westen en van Europa, maar waarbij het in de geschiedenis wel een ondergeschikte positie toebedeeld heeft gekregen: *We're the West and we're oppressed*.⁴⁵ Daarnaast hebben de Ieren een zelfbeeld ontwikkeld waarin zij moreel beter waren dan de Engelsen.⁴⁶

Zoals Leerssen al schreef is Ierland onlosmakelijk onderdeel van Europa. Vanaf het moment van de Britse kolonisatie van Ierland wordt het land vooral in relatie met Engeland bekeken. Leerssen beschrijft dat de culturele verschillen tussen Ierland en Engeland werden toegelicht aan de hand van de begrippen natuur en cultuur, en niet stad en platteland. Natuur stond voor wild en barbaars. Gecultiveerd betekende geciviliseerd. Wild had een dubbele betekenis: het verwees naar de wilde, ongecultiveerde en onbeschaafde status en naar het karakter van de mensen: wild, onhandelbaar, onbegrijpelijk en onvoorspelbaar.⁴⁷ Het beleid dat werd gevoerd vanuit Engeland met betrekking tot Ierland had als doel een scheiding te trekken tussen beschaafdheid en wildernis. Ierland en wildheid waren synoniemen. Edward Snyder

---

⁴² Manfred Pfister, 'Theoria. To Go Abroad to See the World', inleiding bij: Idem (red.) *The fatal gift of beauty: The Italies of British travellers. An annotated anthology* (Amsterdam/Atlanta 1996) 3-8, 5.

⁴³ Joep Leerssen, 'Irish studies and Orientalism: Ireland and the Orient', in: C.C. Barfoot en Theo D'haen *Oriental Prosepects. Western Literature and the Lure of the East* (Amsterdam/Atlanta 1998) 161-175, 162.

⁴⁴ Joep Leerssen, 'Irish', in: Manfred Beller en Joep Leerssen (red.), *Imagology. The cultural construction and literary representation of national characters. A critical survey* (Amsterdam/New York 2007) 192.

⁴⁵ Joep Leerssen, 'Irish studies and Orientalism', 162.

⁴⁶ Leerssen, 'Irish', 163.

⁴⁷ Joep Leerssen, 'Wildness, Wilderness and Ireland: medieval and early modern patterns in the demarcation of civility', *Journal of the History of Ideas* (1995) 25-40, 26.

heeft onderzocht hoe Ieren, Schotten en Welshmen satirisch werden afgebeeld in Engeland en legt de nadruk op de Ierse connotatie met wildheid. Hij stelt dat de term 'wild Irish' al sinds de twaalfde eeuw bekend was en nog steeds geldt.⁴⁸ Ook in de Engelse literatuur wordt de relatie tussen Ieren en wildheid gelegd.⁴⁹

Dit is niet het enige beeld van Ierland. De perceptie van Ierland is door de eeuwen heen veranderd. Het zelfbeeld van Ierland was, mede door auteurs zoals Yeats, mystiek en gevoelig. Dit zelfbeeld is overgeslagen naar andere Westerse landen. Leerssen toont in zijn onderzoek naar de beeldvorming over Ierland tijdens de strijd om emancipatie tegen Groot-Brittannië in de jaren 1820 en 1830 aan dat Duitsland en Groot-Brittannië veel sympathie hadden voor Ierland. Later, tijdens de onafhankelijkheidsstrijd begin twintigste eeuw en het conflict in Noord-Ierland, is deze sympathie voor de rebelse Ieren gebleven. Dit heeft een gemixt en tegengesteld beeld opgeroepen: 'In Europe the magic-sentimental image has accordingly become compounded with the older one of Irish violent-mindedness: the 'fighting Irish.' The compound result is contradictory, ballad-singing and gun-toting, ready to woo or wrestle, reciting poetry and supporting IRA.'⁵⁰

Tegenstellingen binnen imagologie

In aanvulling op de inzichten die zijn opgedaan in onderzoek naar nationale stereotypes hebben imagologen een reeks modellen ontwikkeld om de ontwikkeling van nationale stereotypes te helpen verklaren. Chew noemt deze 'metastereotypes'. Deze modellen bestaan uit tegenstellingen waarin culturen te plaatsen zijn.⁵¹ Twee van deze modellen zijn de eerdergenoemde Noord/Zuidtegenstelling en de centrum/periferietegenstelling.

De beeldvorming die ontstaat in de Noord/Zuidtegenstelling is contextgebonden. De connotaties die gepaard gaan met Noord en Zuid zijn gerelateerd aan waar landen zijn gesitueerd. In het Noorden hebben mensen een 'koeler' temperament, zijn ze meer individualistisch, robuust, betrouwbaar en meer verantwoordelijk.⁵² Daartegenover staan de Zuidelijke volkeren met een 'warmer' temperament, waar men wordt

---

⁴⁸ Edward Snyder, 'The Wild Irish: A Study of Some English Satires against the Irish, Scots, and Welsh', *Modern Philology* 17 (1920) 687-725, 689.

⁴⁹ Snyder, 'The Wild Irish', 690.

⁵⁰ Chew, 'What's in a National Stereotype?', 193.

⁵¹ Ibidem, 184.

⁵² Ibidem, 184.

beschouwd als meer sensueel, meer ijdel, aangenamer, maar minder betrouwbaar en verantwoordelijk.⁵³ Het Noorden was geschikt voor democratie en het Zuiden voor een hiërarchische staatsvorm. Stereotypes zijn niet alleen verbonden aan een natie, ze kunnen ook verbonden zijn aan een regio. Zo heeft elk land zijn 'eigen' relatieve Zuiden; een tegenstelling die in Italië het meest zichtbaar is.

Astrid Arndt zegt in haar artikel 'North/South' dat de tegenstelling tussen Noord en Zuid een van de oudste is in Europa.⁵⁴ Zij stelt dat de perceptie van een regio als Noordelijk of Zuidelijk een belangrijke rol heeft gespeeld in de bepaling van culturele identiteit en de connotaties die daarmee zijn verbonden. Peter Davidson onderzoekt in zijn boek de connotaties die opkomen bij het idee van het Noorden in kunst en literatuur. Hij beschrijft dat het idee van het Noorden vaak gepaard gaat met beelden van sneeuw en kou. Het 'Noorden' wordt geassocieerd met koud, donker en ruig.⁵⁵

Tot en met het neoclassicisme in de achttiende en negentiende eeuw was het Zuiden het klassieke ideaal uit de oudheid en het summum van beschaving en beschaafdheid. Het Zuiden was, letterlijk, meer verlicht dan het Noorden. Arndt stelt dat voor het Noorden het doel was om zo dicht mogelijk bij het Zuidelijke ideaal te komen.

Dit beeld veranderde toen een herwaardering van de Noordelijke cultuur plaatsvond en het machtscentrum naar het Noorden verschoof. Het beeld van barbaarsheid veranderde naar een beeld van jong, onbevangen, moralistisch, geleerd en individualistisch. De komst van het protestantisme in het Noorden tegenover het katholicisme in het Zuiden heeft daar ook een rol in gespeeld. Bij deze kentering verschoof ook de perceptie van het Zuiden. Het Zuiden was niet langer wijs en het voorbeeld van beschaafdheid, maar achtergebleven ten opzichte van de snelle ontwikkeling die het Noorden heeft gemaakt. De huidige connotaties die met het Zuidelijke mediterrane gebied bestaan, zijn nog steeds van de cultuur als 'warm en *excitement-seeking*'. Zuiderlingen worden vaak afgebeeld als zorgeloos en lui.⁵⁶

---

⁵³ Ibidem, 184.

⁵⁴ Astrid Arndt, 'North/South', in: Manfred Beller en Joep Leerssen (red.), *Imagology. The cultural construction and literary representation of national characters. A critical survey* (Amsterdam/New York 2007) 387-389.

⁵⁵ Peter Davidson, *The Idea of North* (Londen 2005) 12.

⁵⁶ Cuddy et al., 'Stereotype Content Model across Cultures: Toward Universal Similarities and Some Differences', *British Journal of Social Psychology* 48 (maart 2009) 8, 14.

Net als de Noord/Zuidtegenstelling is de centrum/periferietegenstelling contextgebonden en kan die op meerdere onderwerpen toegepast worden. Zo wordt zij gebruikt om het verschil tussen stad en platteland aan te geven, maar ook als het gaat om verschillen tussen regio's te verklaren.⁵⁷ Stereotypes worden toegekend aan naties of regio's afhankelijk van hun relatieve ligging in het centrum of in de periferie. De positieve connotaties met culturen in het centrum zijn dynamisch, progressief, modern en innovatief. De connotaties met de periferie zijn statisch, traditioneel en ouderwets;⁵⁸ 'discours concerning rustic regions and villages which are typically represented as backward, slow-moving and bound up in timeless traditions.'⁵⁹ De periferie heeft iets tijdloos. Het beeld van het platteland in de periferie is ook veranderd door de tijden heen. In navolging van de Romantiek kreeg de periferie een nostalgische connotatie. Tegenover de urbanisatie en industrialisatie in de steden werd het platteland verheven vanwege de simpelheid van het bestaan, de houvast aan traditie en spontaniteit. Het platteland was ongecompliceerd, jeugdig en dicht bij de natuur.⁶⁰

Met de introductie van deze twee metastereotypes is het binnen deze scriptie nu mogelijk om uitspraken te doen over wat deze tegenstellingen zeggen over respectievelijk Griekenland en Ierland. Ik plaats daarbij Griekenland in de Noord/Zuidtegenstelling en Ierland binnen de centrum/periferietegenstelling.

Griekenland binnen de Noord/Zuidtegenstelling

De ontwikkeling van het beeld en zelfbeeld van Griekenland is tot op zekere hoogte naast de ontwikkeling van het beeld van het Zuiden te leggen; de reden dat Griekenland het beste in de Noord/Zuiddichotomie valt te plaatsen.

De Griekse klassieke oudheid werd in het neoclassicisme verheven tot 'an universal standard of aesthetic-moral perfection.'⁶¹ Na de vestiging van de Griekse staat in 1828 werd het classicisme de officiële nationale ideologie. In de daaropvolgende decennia is

---

⁵⁷ Joep Leerssen, 'Centre/Periphery', in: Manfred Beller en Joep Leerssen (red.), *Imagology. The cultural construction and literary representation of national characters. A critical survey* (Amsterdam/New York 2007) 278-281, 280; Joep Leerssen, 'Region', in: Manfred Beller en Joep Leerssen (red.), *Imagology. The cultural construction and literary representation of national characters. A critical survey* (Amsterdam/New York 2007) 412-415, 412.

⁵⁸ Chew, 'What's in a National Stereotype?', 184.

⁵⁹ Leerssen, 'Centre/Periphery', 280.

⁶⁰ Leerssen, 'Region', 412.

⁶¹ Gregory Paschalidis, 'Greeks', in: Manfred Beller en Joep Leerssen (red.), *Imagology. The cultural construction and literary representation of national characters. A critical survey* (Amsterdam/New York 2007) 166-171, 167.

ook afbreuk gedaan aan dit zelfbeeld. In de eerste plaats omdat het land als onderdeel van het Ottomaanse rijk maar moeilijk dat beeld kon uitdragen. Verder meenden buitenstaanders dat het Griekenland van toen zich op geen enkele wijze kon spiegelen aan dit klassieke ideaal. Net als andere landen in het Zuiden werd begin twintigste eeuw Griekenland verweten dat het achter was gebleven in ontwikkeling in vergelijking met de Noordelijke landen. Het bleef economisch achter en de oorlogen met Turkije in de Jaren twintig van de vorige eeuw maakten van het land een echte 'Balkanstaat'; '[this] leads to the identification of Greeks as a typical Balkan nation, i.e. nationalist, fanatics, incurably backward, fractious and bellicose.'⁶²

In de jaren na de Tweede Wereldoorlog kwam weer het klassieke beeld van de Grieken als fascinerende Zuiderlingen bovendrijven. Het lang behouden zelfbeeld van Grieken als een mix van Oost en West 'as a harmonious reconciliation of the antagonistic claims of Northern/occidental rationalism and southern/oriental vitalism' kwam terug.⁶³ Naast dit positieve beeld dat de Grieken van zichzelf hebben en waardoor het land een toeristische attractie blijft is ook een kritischer beeld over de Grieken zelf tot ontwikkeling gekomen. Grieken zijn individualistisch, koppig en ongedisciplineerd.⁶⁴

Ierland binnen de centrum/periferietegenstelling

In de imagologische traditie wijzen bronnen erop dat Ierland meer werd bekeken als een land in de periferie dan een land in het Noorden; dat is ook de reden dat Ierland meer wordt gezien vanuit de centrum/periferietegenstelling.

Totdat Columbus in 1492 ontdekte dat de wereld groter was dan Eurazië, was Ierland de uiterste grens aan het Westen. Dat werd zo beschouwd in geografische en culturele zin. Ierland was 'beyond the pale', dat staat voor 'achter de grens'. Eerder heb ik aangegeven dat Leerssen beschreef hoe Ierland stond voor wildheid en voor de grens tussen het ordelijke en wetteloosheid. Het woud staat symbool voor de wildheid. Het woord 'forestis' is het woord dat wordt gebruikt voor datgene wat buiten de rechtsorde en buiten de geregelde samenleving ligt. De vegetatie van de wildernis is dus als het ware een belichaming van de ongebreidelde wildgroei aan avonturen en incidenten die je daar kunt verwachten, in tegenstelling tot de georganiseerde huiselijkheid en beschutting in de geciviliseerde wereld.⁶⁵

---

⁶² Paschalidis, 'Greeks', 169.

⁶³ Ibidem, 169.

⁶⁴ Ibidem, 170.

⁶⁵ Leerssen, *Spiegelpaleis Europa* (Nijmegen 2011) 29.

Toen bleek dat de wereld veel groter was veranderde ook het beeld van Ierland. Achter de wildernis van Ierland ligt iets nog veel vreemder. Door de wildheid van de nieuwe wereld verbleekte de wildheid van Ierland. Leerssen introduceert zijn idee dat met de ontdekking van nieuwe wereld ook de oriëntatie op Ierland is veranderd. Niet langer was het de grens van Europa, het werd nu als onderdeel van Europa gezien. Hoewel niet meer zo inheems als ooit gedacht, is de connotatie van wildheid bij Ierland echter blijven bestaan. Zo vind je op sites van reisbureaus nog steeds advertenties als: 'Far and wild, avontuur- en activiteitenvakantie in Ierland.'⁶⁶

---

⁶⁶ Ierland, 'Far and wild, avontuur- en activiteitenvakantie in Ierland', <http://www.ireland.com/nl-destinations/northern-ireland/county-londonderry/aanbieding/3-6429> (16 mei 2014).

Hoofdstuk 3) Ierland en *morality tale*

De imagologie biedt handvatten om de berichtgeving over Griekenland en Ierland ten tijde van de eurocrisis beter te begrijpen. In dit hoofdstuk onderzoek ik hoe de beeldvorming in de Nederlandse media over deze landen aansluit bij de bekende connotaties over Griekenland en Ierland. Het verwijt dat de kredietlanden wordt gemaakt in de *morality tale* is vooral naar Griekenland gemaakt, maar is ook gedaan naar de andere kredietlanden. Het grootste probleem zat er namelijk in dat de landen een gevaar vormden voor de andere landen in de eurozone, het voortbestaan van de euro en dus economisch eigenbelang van de debetlanden schaafde. Het redden van de euro werd voornamelijk gedaan uit eigenbelang, omdat een faillissement, van welk land dan ook, nog veel schadelijker voor de eurozone zou zijn.

Het onderzoek van Tzougopoulos naar de hoeveelheid berichten over Griekenland en daarbij het gebruik van Griekse stereotypes in Griekenland, Italië, Groot-Brittannië, Duitsland en de Verenigde Staten gebruik ik om aan te geven dat er een verschil is in berichtgeving over Griekenland en Ierland en dat het algehele beeld van Griekenland is dat de Grieken het over zichzelf hebben afgeroepen. Voor mijn eigen analyse heb ik gebruikgemaakt van bronnen over Ierland die stammen uit november 2010, toen bekend werd dat Ierland een beroep moest doen op Europese noodhulp. Ik heb slechts een maand onderzocht omdat ik de nadruk leg op kwalitatief onderzoek, niet kwantitatief. Ik heb bronnen geselecteerd waarin een bepaald beeld van Ierland werd gevormd. Ik heb gevonden dat wanneer wordt gesproken over Ierland in de context van alle kredietlanden, Ierland net zo negatief wordt weergegeven, maar wanneer individueel naar Ierland gekeken wordt, is de taal minder verwijtend en grijpen de reportages terug naar al bestaande associaties met het land. In deze analyse zit uiteindelijk ook het antwoord op mijn hoofdvraag.

Voorbeelden van de *morality tale* in Nederland

De onderzoeken van Tzougopoulos en Laffan tonen aan dat in de internationale pers het discours is ontstaan waarin de kredietlanden beticht werden van het veroorzaken van

de crisis. Paul de Grauwe meent dat in Nederland dit discours ook aanwezig was.⁶⁷ Een kleine greep in de krantenartikelen over de eurocrisis lijkt deze these te ondersteunen.

'(...) zijn de landen die zo'n chaos maken van hun financiële huishouden wel geschikt om tot de eurolanden te behoren? Het gedrag van deze landen brengt de euro schade toe en dat is onverantwoord ten opzichte van de landen en burgers die zich wél netjes gedragen.'⁶⁸

Dit citaat is illustrerend voor de *morality tale* in Nederland. De eurozone wordt opgedeeld in landen die zich wel netjes aan de regels houden en landen die dat niet doen. Een scheiding wordt gemaakt tussen debet- en kredietlanden en de kredietlanden die zich onverantwoordelijk hebben gedragen. Welke landen dat zijn maakt dan niet heel veel uit. Ook laat het zien dat de kredietlanden als een *moral hazard* worden gezien. Hun handelen brengt schade toe aan de euro en daarmee de andere eurolanden.

Spotprenten hebben veelvuldig gebruikgemaakt van de anagram die van de kredietlanden te maken viel: PIGS. Het idee dat al deze landen inhalig zijn ten kosten van anderen valt onder andere in de volgende spotprent te zien.

Bron: blikopdebeurd.com,
<http://www.blikopdebeurs.com/weblog1/pivot/entry.php?id=1010> (12 mei 2011)

Stigmatisering van het Griekenland en Zuiden

Onderzoekers naar de *morality tale* en stereotypes in de media hebben zich voornamelijk geconcentreerd op Griekenland. Geen vreemde keuze, omdat vanuit internationaal perspectief Griekenland synoniem stond voor de eurocrisis,⁶⁹ het meest

---

⁶⁷ De Grauwe, *morality play*.

⁶⁸ 'Gedrag', *De Telegraaf*, 22 november 2010, 3.

⁶⁹ Daniel Martyn Knight, 'The desire to blame Greece for the eurocrisis ensures that the Greek people pay the price, while the elites responsible get away free', *European Politics and Policy at LSE* (2013).

over Griekenland is geschreven in de pers⁷⁰ en omdat vooral in de artikelen over Griekenland gebruik werd gemaakt van stereotypes.⁷¹ Hoewel nog geen onderzoek is gedaan naar stereotypering van Griekenland in de Nederlandse media, geven deze twee onderzoeken aanleiding de these door te trekken naar Nederland. Een greep uit de koppen van *De Telegraaf* uit mei 2011 wijst ook in die richting⁷² en een ingezonden brief op de voorpagina verwoordt het sentiment dat de krant wil voeden: 'De Grieken zijn een lui, lamlendig en onverantwoordelijk volkje.'⁷³

Het onderzoek naar de imagologie van Griekenland laat zien dat dit beeld niet onbekend is in de geschiedenis. Zoals Chew stelt in zijn artikel zijn Zuiderlingen minder betrouwbaar en verantwoordelijk dan mensen uit het Noorden.⁷⁴ Dit beeld bestaat ook van Griekenland, als Zuidelijk land. Grieken zijn ongedisciplineerd en individualistisch, zo volgt uit de imagologische studie naar Griekenland. Eerder bestond al het Griekse zelfbeeld dat de Grieken ongedisciplineerd waren. Dit beeld heeft tijdens de eurocrisis weer nieuw leven gekregen.

De beeldvorming over Griekenland werd vaak ook doorgetrokken naar alle landen in Zuid-Europa. De suggestie om de euro op te splitsen in een Noordelijke munt en een Zuidelijke munt wijzen hier ook op.⁷⁵ De Noordelijke rijke landen zouden de 'neuro' kunnen gebruiken en de Zuidelijke zwakke landen de 'zeuro.' Het feit dat deze suggestie werd gedaan laat ook zien dat de solidariteit tussen de verschillende landen binnen de Unie onder druk komt te staan wanneer de eigen economie gevaar loopt. Vooral mensen die het Zuiden als een gevaar voor de euro zagen waren voorstanders van dit idee. Deze discussie laat ook het beeld zien dat het Noorden meer verantwoordelijk met zijn geld omgaat dan het Zuiden. De verwijzing naar het Griekenland uit de Klassieke oudheid en naar de oude Griekse democratie als voorbeeld voor de Europese Unie,⁷⁶ komt weinig naar voren wanneer over Griekenland in de

---

⁷⁰ Tzogopoulos, *The Greek Crisis in the Media*.

⁷¹ Tsoukala, philomila, 'Narratives of the European Crisis and the Future of (Social) Europe', *Georgetown University Law Centre* (2013) 241-266.

⁷² 'Weer miljarden in bodemloze put'; 'Athene aan de bedelstaf'; 'Kassa voor kwakkellanden'; 'Geen geld voor de Grieken'; 'Hoppa, uit de euro'; 'Griekenland onder curatele'; 'Stuur fiscus op Grieken af'; 'Iedereen hier omkoopbaar' uit: De meest destructieve term van het jaar was 'moral hazard', *NRC Handelsblad*, 30 december 2011.

⁷³ Toon Beemsterboer en Wilmer Heck, 'De Telegraaf is de campagnekrant voor woedend Nederland', *NRC Handelsblad*, 30 mei 2011.

⁷⁴ Chew, 'What's in a National Stereotype?', 184.

⁷⁵ Peter de Waard, 'Herinnert Arie Slob zich deze nog?', *De Volkskrant*, 05 mei 2012.

⁷⁶ Hoenselaars en Leerssen, 'The rhetoric of national character' 254.

eurocrisis wordt geschreven; deze zijn beter geschikt voor toeristische doeleinden.⁷⁷ In spotprenten daarentegen wordt deze verwijzing bijna altijd gemaakt. De combinatie van Griekse oudheid met losbandigheid, afgestraft door Duitsland, komt perfect naar voren in de volgende spotprent:

Onderschrift: 'No more ambrosia. From now on it's sauerkraut...'

Bron: stilus.nl, <http://www.stilus.nl/cartoons/> (12 mei 2014)

In de berichtgeving over de eurocrisis komt het beeld duidelijk naar voren dat het Noorden succesvoller is dan het Zuiden. Dit succes mag niet worden bedreigd doordat de Zuidelijke landen er 'een potje van maken', zoals uit de berichtgeving blijkt. Benadrukt wordt hoe chaotisch de politiek in Griekenland en bijvoorbeeld ook Italië is. De Griekse premier Papandreou, die in 2011 een referendum wilde houden over het pakket aan hervormingen dat Griekenland moest implementeren, werd in de internationale media en politiek voor gek verklaard. Uiteindelijk werd het beeld neergezet dat hij op het matje werd geroepen door de Duitse bondskanselier Merkel en de Franse president Sarkozy. Papandreou's Italiaanse collega Berlusconi werd al jarenlang geridiculiseerd.⁷⁸ In de berichtgeving over hem wordt zijn onkunde benadrukt om Italië door de crisis te loodsen.

Ierland: het knapste jongetje uit de klas

⁷⁷ Tzogopoulos, *The Greek Crisis in the Media*

⁷⁸ Gianfranco Pasquino, 'The Five Faces of Silvio Berlusconi: The Knight of Anti-politics' in: *Modern Italy* 12/1 (2007) 39-54, 40.

In het artikel 'The model pupil who faked the test: Social policy in the Irish crisis' stelt onderzoeker bij de *School of Sociology* Kieran Allen dat Ierland in de crisis de rol van modelstudent heeft gespeeld. Zonder te morren heeft het vergaande bezuinigingen doorgevoerd om zo snel mogelijk van de noodhulp af te komen. In Duitsland en bij de Europese Commissie werd de Ierse minister-president Enda Kelly ontvangen als de 'anti-Papandreou' en werd er gegrapt over t-shirts met de opdruk 'Ireland is not Greece.' Door de Nederlandse politieke elite en de media werd eenzelfde verhaal afgegeven. In de woorden van voormalig minister van Financiën Jan-Kees de Jager op het bericht dat Ierland een bezuinigingspakket van 15 miljard heeft aangenomen: 'Hiermee laten de Ieren zien dat ze het structureel aanpakken van hun problemen serieus nemen, en niet zomaar hun hand ophouden bij de andere eurolanden.'⁷⁹ Uit de woordkeuze van de minister blijkt duidelijk een vergelijking met andere landen. De zin 'niet zomaar hun hand ophouden bij de andere eurolanden', laat het beeld zien dat het land weliswaar een beroep moet doen op noodhulp, maar wel ook zelf orde op zaken stelt, waar andere landen dat nalaten. Allen is het overigens niet eens met deze analyse van de Ierse bezuinigingen; hij meent dat Ierland zich door de bezuinigingen heen bluft, zonder een doordacht bezuinigingspakket aan te nemen.

Beeld en zelfbeeld van Ierland

Het beeld én zelfbeeld dat van Ierland in de media naar voren komt is er een van een trots land, dat slachtoffer is geworden van de crisis, dat de hard bevochten onafhankelijkheid moet opgeven en die zo snel mogelijk weer terug wil krijgen. Toen bekend werd dat Ierland gebruik zou maken van de Europese noodfonds werd het volgende bericht gepubliceerd:

'De Ieren maken dinsdag, vooruitlopend op een eventueel internationaal hulppakket, een vierjarenplan bekend om het overheidstekort drastisch terug te brengen. (...) meldde verder dat de publicatiedatum naar voren zou zijn gehaald om het te doen voorkomen alsof de regering zelf bedacht had dat er nu actie nodig is, en dat het niet is ingegeven door de internationale druk.'⁸⁰

In dit bericht komt naar voren dat de Ieren een plan van aanpak hebben en bereid zijn vergaande maatregelen te nemen. Interessant is vooral het Ierse zelfbeeld dat hierin

---

⁷⁹ Europese ministers willen Ierland steunen', *De volkskrant*, 21 november 2010.

⁸⁰ Eva Schouten, 'Ieren werken aan bezuinigingspakket', *ANP*, 20 november 2010.

wordt geïllustreerd. Het land had zelf de publicatiedatum naar voren gehaald om daarmee de suggestie te wekken dat internationale druk hierbij geen rol heeft gespeeld. Hieruit blijkt een soort trots van het land: Ierland wilde zo lang mogelijk voorkomen dat bekend werd dat de staatsfinanciën niet op orde waren. Ook in andere nieuwsberichten is dat een overheersend beeld en wordt benadrukt dat Ierland het 'als een blamage ziet dat het zijn hand moet ophouden.'⁸¹ Andere woorden die naar voren komen zijn: eigen kracht⁸², bereidheid en aanpakken.⁸³ In ditzelfde kader moeten ook de berichten worden bezien over de eigen bijdrage van 17,5 miljard uit de pensioenreserves van het land aan het eigen noodpakket.⁸⁴ Het beeld wordt geschetst van een land dat zo veel mogelijk eraan doet om zijn steentje bij te dragen.

Een ander beeld betreft het slachtofferschap van de Ierse bevolking.

'Verbitterd is Siobhan uit Naas, een stad onder de rook van Dublin. Wij hadden allebei een baan, trouwden, kochten een huis en kregen kinderen. We kozen een veel duurder huis dan we eigenlijk wilden. Maar bij de bank zeiden ze dat we zonder enig risico veel meer konden kopen.'⁸⁵

In dit geval gaat het niet over het slachtofferschap van het land, maar van haar inwoners. Het beeld dat ontstaat is dat de Ieren bij normale handelingen, zoals het kopen van een huis, door de banken erin zijn geluisd. De schuld ligt duidelijk niet bij de bevolking, maar bij de banken. De verwijzing dat ze het 'eigenlijk niet wilden' geeft bewijs voor deze these. Het lag aan de banken, niet aan hen.

Een ander bericht refereert aan de onafhankelijkheidsstrijd tegen Engeland:

'(...) nu Brussel hen te hulp komt, veren ze op en rechten ze de rug. Hun zwaarbevochten onafhankelijkheid inruilen voor steun? Dat is wel het laatste waartoe ze bereid zijn.'⁸⁶

---

⁸¹ 'Financieel akkoord IMF met Ieren', *Provinciale Zeeuwse krant*, 22 november 2010.

⁸² 'Financieel akkoord IMF met Ieren', *Provinciale Zeeuwse krant*, 22 november 2010.

⁸³ 'Gedrag', *De Telegraaf*, 22 november 2010.

⁸⁴ 'Belegger op de korrel: obligatiehouder mee laten bloeden bij ondergang Euroland', *De Telegraaf*, 29 november 2011.

⁸⁵ 'Géén verklaring van áfhankelijkheid', *Reformatorsch Dagblad*, 20 november 2011.

⁸⁶ 'Géén verklaring van áfhankelijkheid', *Reformatorsch Dagblad*, 20 november 2011.

In dit bericht komt naar voren dat Ierland het *zelf* wil doen. Het opgeven van de onafhankelijkheid raakt de Ierse trots; hun onafhankelijkheid hebben ze namelijk met veel moeite bevochten. Het opgeven van de zeggenschap over de staatsfinanciën, wat feitelijk gebeurt bij steun van het IMF en het noodfonds, plaatst Ierland in de context van de onafhankelijkheidsstrijd in een slachtofferrol.

‘Want het gelag is hard voor de ooit zo trotse Keltische Tijger, die zich na een bloedige strijd met de Britse onderdrukker in 1921 een zelfstandige republiek mocht noemen en zich na decennia van armoede in de jaren negentig mocht tooien met de titel van meest welvarende lidstaat van de Europese Unie. Via de band van de euro moet het “smaragdgroene eiland” nu wederom buitenlandse inmenging in binnenlandse zaken toestaan.’⁸⁷

Naast het eerdergenoemde beeld van een trots land, is dit een duidelijke referentie aan het koloniale verleden van het land en de daaropvolgende onafhankelijkheidsstrijd. De zin dat Ierland nu ‘buitenlandse inmenging moet toestaan’ na eindelijk een zelfstandige republiek te zijn geworden in 1921, wijst erop dat de Ieren het toestaan van buitenlandse inmenging zien als het opgeven van een stukje zwaar bevochten onafhankelijkheid.

Het beeld van Ierland is gedeeltelijk verweven met het beeld dat de Ieren van zichzelf hebben. Uit deze berichtgeving zijn enkele historische connotaties op te maken. Zo wordt verwezen naar de trots en onafhankelijkheid, gevoed door een korte verwijzing naar de groene landschappen. Joep Leerssen heeft eerder laten zien dat Ierland vanuit internationaal perspectief vooral werd geplaatst in de context van de onafhankelijkheidsstrijd. Ierland werd gesteund in zijn strijd met de onderdrukker. Dit leidde ertoe dat het beeld dat van de Ieren ontstond gemixt was met ‘Irish violent-mindedness.’ De verwijzing naar een gewelddadig volk gaat zeker niet op, nu de Ieren de bezuinigingen lijdzaam hebben geïmplementeerd. Het beeld dat Ieren buitenlandse inmenging absoluut niet op prijs stellen blijft wel staan.

Noord-Zuid, Centrum-periferie?

De tegenstellingen waarin stereotypes zich ontwikkelen, te weten de Noord/Zuidtegenstelling en de centrum/periferietegenstelling, lijken te worden

---

⁸⁷ Ewald Engelen, ‘Ierse spiegel’, *De Groene Amsterdammer*, 24 november 2010.

gecombineerd. Wanneer wordt geschreven over centrum en periferie wordt onder meer bedoeld op gezond tegenover ongezond. De hulpbehoevende landen liggen nu eenmaal in de periferie en de geldschietende landen in het centrum van de eurozone. Binnen deze tegenstellingen vallen Ierland en Griekenland gemakkelijk onder de periferie en onder de economisch ongezonde landen te scharen. Als het echter gaat over de Noord/Zuidtegenstelling binnen de eurozone, valt Ierland niet zo makkelijk onder het Noorden te plaatsen omdat het niet valt onder de geldschietende landen.

In de *morality tale*, als het gaat om de debetlanden tegenover de kredietlanden, wordt een algehele tweedeling gemaakt tussen economisch gezonde en ongezonde landen. De ligging van de kredietlanden in de periferie zorgt ervoor dat al snel wordt gesproken over een gezond centrum en een zwakke periferie. Hoewel er dan geen gebruik wordt gemaakt van de stereotypische beelden van dynamisch en modern tegenover statisch en ouderwets, zoals eerder naar voren kwam bij connotaties over respectievelijk centrum en periferie, komen er wel beelden op van een sterk en weerbaar centrum, tegenover een hulpbehoevende periferie.

Wanneer er wordt gesproken over de tegenstelling tussen Noord en Zuid binnen de eurozone is Ierland niet zo gemakkelijk te duiden. Het rijke Noorden is bijna altijd een verwijzing naar bijvoorbeeld Duitsland en Nederland. Ierland past hier veel minder bij. Doordat Ierland niet in de Zuidelijke regio ligt ontsnapt het land aan de beeldvorming waarin de Zuidelijke regio als een homogeen gebied wordt weergegeven, zoals bij de opsplitsing van de euro in de neuro en de zeuro. Griekenland, ook gelegen in de periferie, is onlosmakelijk onderdeel van het Zuiden en de discours die daarover gaat. Dit heeft als gevolg gehad dat in het beeld over Griekenland een combinatie is gemaakt van Griekenland als periferieland en als Zuidelijk land.

Ierland en de morality tale

De imagologie veronderstelt dat stereotypes van andere culturen mede ontstaan door de historische connotaties die men van die cultuur heeft. Met deze these valt een verklaring te geven waarom Ierland een minder grote morele aanklacht heeft gekregen. Ierland als land dat een beroep heeft moeten doen op een Europees noodfonds valt zeker binnen de *morality tale* te plaatsen. In dat geval wordt namelijk gesproken over *alle* landen die zich onverantwoordelijk hebben gedragen en wordt de nadruk gelegd op

de last die deze landen vormen voor de andere eurolanden. Het enige criterium om binnen deze categorie te vallen is de afhankelijkheid van andere eurolanden.

Als over Ierland zelf wordt geschreven komen oude connotaties weer op en wordt het land een stuk positiever gezien. Dan worden er verwezen naar de Ierse onafhankelijkheidsstrijd, de Ierse trots en het idee dat het land onafhankelijk wil zijn. De al bestaande stereotypes over Ierland laten zich niet goed verenigen met het beeld van een land dat graag leeft op het geld van anderen. Ierland valt als kredietland een verwijt te maken, maar individueel lijkt het vooral slachtoffer. Dit is een ambivalente houding ten opzichte van het land. Een goede reden hiervoor kan zijn dat de bekende stereotypes van Ierland niet overeenkwamen met de stereotypes die ontstonden bij de kredietlanden. De overeenkomst tussen individuele stereotypes en stereotypes van alle kredietlanden viel veel makkelijker te maken bij de Zuidelijke landen. Zij zijn altijd al gezien als amicaal, ongedisciplineerd en zorgeloos. Het beeld dat zij zich onverantwoordelijk hebben gedragen en corrupt zijn past gemakkelijk binnen deze connotaties.

Conclusie

Ik ben deze scriptie begonnen met de vraag: 'hoe kan de imagologische methode verklaren waarom Griekenland binnen het discours van de morality tale een grotere morele aanklacht heeft dan Ierland?' Ik heb deze vraag beantwoord door eerst het discours van de morality tale te onderzoeken, vervolgens de imagologische studies over Ierland en Griekenland te gebruiken en te plaatsen binnen de vaak gebruikte tegenstellingen tussen Noord en Zuid en centrum en periferie. In hoofdstuk drie heb ik de bekende historische connotaties met Griekenland en Ierland vergeleken met de huidige berichtgeving over deze landen om een verklaring te geven voor dit verschil in beeldvorming.

De *morality tale* is het discours waarin de kredietlanden wordt verweten onverantwoordelijk met hun financiën om te gaan. De rekening van hun onverantwoordelijke gedrag kwam vervolgens bij de Noordelijke landen te liggen. Binnen dit discours is een grote scheiding ontstaan tussen landen die zich wel aan de regels hielden – of dat op zijn minst probeerden – en landen die dat niet hebben gedaan. Dit discours werd zowel in de media, zij het met meer karikaturen, als door de politieke leiders van de debetlanden gebruikt. De *morality tale* omvat alle kredietlanden, toch heeft vooral Griekenland het moeten ontgelden in de beeldvorming in de media. Tegenover het discours van de *morality tale* staat de structurele analyse van de eurocrisis. In deze analyse zijn het niet de kredietlanden die zich onverantwoordelijk hebben gedragen, maar waren de eurolanden bij de opzet van de euro al te verschillend om één munt te kunnen dragen. In de structurele analyse wordt niet alleen de kredietlanden een verwijt gemaakt, maar alle landen die betrokken waren bij de totstandkoming van de euro.

Van de twee lezingen is het discours van de *morality tale* dominant geweest in de media en de politieke elite heeft vanuit dit kader oplossingen bedacht voor de crisis. De weg naar een stabiele eurozone werd gezocht via strenge maatregelen en veel bezuinigingen. Dit is de reden dat onderzoekers menen dat ook de politieke elite, zelfs toen er meer aanwijzingen kwamen die op het tegendeel wezen, vast bleef houden aan het discours van de *morality tale*. Voor Ierland en Griekenland is dezelfde oplossing

bedacht: veel bezuinigen. Bij Ierland ging dit gepaard met minder kritiek dan bij Griekenland, eerder met sympathie voor de vele maatregelen die het land moest nemen.

Middels de imagologische methode heb ik een verklaring voor dit onderscheid in beeldvorming willen geven. Binnen de imagologie onderzoekt men de beeldvorming over en tussen culturen in onder andere literaire teksten. Imagologische studies veronderstellen dat stereotypes gebaseerd zijn op historische ondervindingen en associaties met die cultuur. De stereotypes worden vaak hergebruikt, waardoor een bepaald beeld later terug kan komen of bevestigd kan worden. Zo kan een oude stereotype decennia later terugkomen wanneer nieuwe omstandigheden daar aanleiding toe geven. Binnen de imagologie is beargumenteerd dat contrasten tussen Noord en Zuid en centrum en periferie altijd ontstaan, hoe groot de betreffende regio ook is. Dit kan van toepassing zijn op zowel landelijk niveau als wereldniveau. Altijd zal er sprake zijn van bepaalde stereotypes die ontstaan bij wat relatief het Zuiden, het Noorden, centrum of periferie is.

De imagologische studies over Ierland duiden op een aantal associaties met het land die in de geschiedenis zijn gebruikt. Ierland heeft binnen de imagologische studies associaties opgeroepen als land in de periferie. De periferie heeft, in vergelijking met het dynamische centrum, iets tijdloos. Daarnaast worden regio's in de periferie altijd als iets achtergesteld ten opzichte van het centrum gezien. Zo leefde er eerst het beeld van Ierland als wild en ongeciviliseerd. Dit beeld kwam vooral naar voren in relatie met het beschaafde en geordende Engeland, de kolonisator van Ierland. Joep Leerssen heeft beargumenteerd dat Ierland het beeld van zichzelf als onderdrukt land heeft overgenomen en het vervolgens heeft aangepast. Zo zag het zichzelf als moreel beter dan de kolonisator Engeland en als onlosmakelijk onderdeel van West-Europa, maar wel met een geschiedenis van onderdrukking. Het citaat: *We're the West and we're oppressed*, illustreert deze bevinding. Tijdens de onafhankelijkheidsstrijd tegen Engeland hebben andere culturen ook het beeld van Ierland als onderdrukt overgenomen en kreeg het land veel sympathie voor zijn strijd voor emancipatie. Ierland heeft binnen de imagologische studies veel associaties opgeroepen als land in de periferie. De periferie heeft, in vergelijking met het dynamische centrum, iets tijdloos. Daarnaast worden regio's in de periferie altijd als iets achtergesteld op het centrum gezien.

Griekenland valt binnen de imagologische studies beter binnen de Noord/Zuidtegenstelling dan binnen de centrum/periferietegenstelling te plaatsen. Het

land wordt vaak als homogeen gebied met het Zuiden gezien. Connotaties die dan opkomen zijn warm, chaotisch, dicht bij de natuur en ongedisciplineerd. De historische connotaties die bij Griekenland opkomen zijn vooral verweven met de klassieke oudheid; de hoogtijdagen van Griekenland. Er zijn binnen Griekenland stemmen opgegaan om de verwantschap met het Ottomaanse rijk meer te benadrukken. Het zelfbeeld van de Griek komt overeen met het eerder aangegeven beeld van het Zuiden. Zo zouden de Grieken zichzelf ongedisciplineerd en koppig vinden.

Tijdens de eurocrisis is beeldvorming over de andere eurolanden vaak verweven met stereotypes. Een kleine greep uit de berichten die in november 2010 over Ierland zijn geschreven in de Nederlandse media laat zien dat bekende connotaties met het land hergebruikt worden. Zo wordt er verwezen naar de onafhankelijkheidsstrijd en het feit dat door hulp nodig te hebben het land weer buitenlandse entiteiten zeggenschap moet geven over Ierse zaken. Iets dat in het kader van de moeilijke weg naar onafhankelijkheid een verlies betekent. De stereotypische beelden van Griekenland, overgenomen uit het onderzoek van Tzogopoulos, passen nader bekeken binnen een al bestaand beeld van Griekenland en het Zuiden. De Grieken zouden lui, corrupt en onverantwoordelijk zijn geweest. Dit past goed binnen het beeld van Griekenland en het Zuiden als *easy-going*. Het Zuiden stond al langer bekend als ongedisciplineerd en chaotisch in vergelijking met het Noorden.

De verklaring die de imagologische studies kunnen geven voor het gebruik van dit soort stereotypes is dat Griekenland al langer geassocieerd werd met niet hard werken en achterover leunen. Het verwijt dat de Grieken lui zijn geweest en niet goed hebben gelet op hun staatsuitgaven is dan gemakkelijk te maken. De Ieren daarentegen zijn niet eerder geassocieerd met lui of corrupt. De bekende connotaties met het land waren juist strijdbaar en onafhankelijk. Eenzelfde beeld dat van 'chaotische' Zuidelijke landen viel te maken, ging bij Ierland niet op. Hoewel Ierland, over één kam geschoren met de andere kredietlanden binnen de *morality tale*, wel een verwijt heeft gekregen, past een individueel verwijt niet binnen het bekende beeld van de Ieren.

Met dit onderzoek heb ik willen aantonen dat tijdens de eurocrisis meer zaken werden besproken dan alleen financiën. Wat in eerste oogopslag een economisch probleem was, heeft een dimensie van de Europese Unie blootgelegd die een lange tijd niet besproken is in de media, namelijk de verdere integratie met de andere eurolanden. De eurocrisis is

een grote beproeving voor de Europese solidariteit gebleken. In moeilijke economische omstandigheden is de wil om er samen uit te komen ver te zoeken. Het kost pijn en moeite om te voldoen aan de strenge voorwaarden. De imagologische methode is een goede methode geweest om de historische connotaties met andere landen te onderzoeken en op die manier een verklaring te geven voor een klein stukje van de crisis: het verschil in beeldvorming tussen Griekenland en Ierland.

Literatuurlijst

- Arndt, Astrid, 'North/South', in: Manfred Beller en Joep Leerssen (red.), *Imagology. The cultural construction and literary representation of national characters. A critical survey* (Amsterdam/New York 2007) 387-389.
- Allen, Kieran, 'The model pupil who faked the test: Social policy in the Irish crisis', *Critical Social Policy* 32 (2012) 422-439.
- Bacchi, Carol, 'Policy As Discourse: What does it Mean? Where Does It Get Us?', *Discourse: Studies In The Cultural Politics of Education* 21 (2000) 45-57.
- Cinnirella, Marco, 'Ethnic and national stereotypes: a social identity perspective' in: C.C. Barfoot (red.), *Beyond Pug's tour. National and Ethnic stereotyping in Theory and Literary Practice* (Amsterdam 1997) 7-53.
- Chew III, William L., 'What's in a National Stereotype? An Introduction to Imagology at the Threshold of the 21st Century', *Language and Intercultural Communication* 6 (2006) 179-187.
- Cuddy et al., 'Stereotype Content Model across Cultures: Toward Universal Similarities and Some Differences', *British Journal of Social Psychology* 48 (maart 2009).
- Davidson, Peter, *The idea of north* (Londen 2005).
- De Grauwe, Paul, 'The eurozone as a morality play', *Intereconomics* 46 (2011) 230-231.
George Tzogopoulos, *The Greek Crisis in the Media: Stereotyping in the International Press* (Surrey 2013).
- Hoenselaars, Ton en Joep Leerssen, 'The rhetoric of national character: introduction' *European Journal of English Studies* 13 (2009) 251-255.
- Inglehart, Ronald en Jacques-René Rabier, 'Economic uncertainty and European solidarity: public opinion trends', *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 440 (1978) 66-97.
- Knight, Daniel Martyn, 'The desire to blame Greece for the eurocrisis ensures that the Greek people pay the price, while the elites responsible get away free', *European Politics and Policy at LSE* (2013).
- Kontochristou, Maria en Evi Mascha, 'The Euro Crisis and the Question of Solidarity in the European Union: Disclosures and Manifestations in the European Press', *Review of European Studies* 6 (2014).
- Laffan, Brigid, 'Framing the Crisis, Defining the Problems: Decoding the Euro Area Crisis', *Perspectives on European Politics and Society* ahead-of-print (2014) 266-280.

- Leerssen, Joep, *Spiegelpaleis Europa* (Nijmegen 2011).
- Leerssen, Joep, 'Centre/Periphery', in: Manfred Beller en Joep Leerssen (red.), *Imagology. The cultural construction and literary representation of national characters. A critical survey* (Amsterdam/New York 2007) 278-281.
- Leerssen, Joep, 'Irish', in: Manfred Beller en Joep Leerssen (red.), *Imagology. The cultural construction and literary representation of national characters. A critical survey* (Amsterdam/New York 2007) 191-194.
- Leerssen, Joep, 'Region', in: Manfred Beller en Joep Leerssen (red.), *Imagology. The cultural construction and literary representation of national characters. A critical survey* (Amsterdam/New York 2007) 412-415.
- Leerssen, Joep, 'Irish studies and Orientalism: Ireland and the Orient', in: C.C. Barfoot en Theo D'haen *Oriental Prospects. Western Literature and the Lure of the East* (Amsterdam/Atlanta 1998) 161-175.
- Leerssen, Joep, 'Wildness, Wilderness and Ireland: medieval and early modern patterns in the demarcation of civility', *Journal of the History of Ideas* (1995) 25-40.
- Majone, Giandomenico, 'Rethinking European integration after the debt crisis', *European Institute UCL Working Paper 3* (2012).
- McNamara, Kathleen, R., 'The Eurocrisis and the Uncertain Future of European Integration', *Council on Foreign Relations* (2010).
- Paschaladis, Gregory, 'Greeks', in: Manfred Beller en Joep Leerssen (red.), *Imagology. The cultural construction and literary representation of national characters. A critical survey* (Amsterdam/New York 2007) 166-171.
- Pan, Zhongdang en Gerald M. Kosicki, 'Framing analysis: An approach to news discourse', *Political communication* 10 (1993) 55-75.
- Pasquino, Gianfranco, 'The Five Faces of Silvio Berlusconi: The Knight of Anti-politics' in: *Modern Italy* 12/1 (2007) 39-54.
- Pfister, Manfred, 'Theoria. To Go Abroad to See the World', inleiding bij: Idem (red.) *The fatal gift of beauty: The Italies of British travellers. An annotated anthology* (Amsterdam/Atlanta 1996) 3-8.
- Semetko Holli A. en Valkenburg, Patti M., 'Framing European Politics: A Content Analysis of Press and Television News', *Journal of Communication* 50 (2000) 93-109.
- Simons, Jon, 'Ideology, imagology, and critical thought: the impoverishment of politics' *Journal of Political Ideologies* 5 (2000) 81-103.

- Snyder, Edward, 'The Wild Irish: A Study of Some English Satires against the Irish, Scots, and Welsh', *Modern Philology*, 17 (1920) 687-725.
- Stadius, Peter, 'Southern Perspectives on the North: Legends, Stereotypes, Images and Model', *BaltSeaNet Working Paper 3* (Gdansk/Berlijn 2001) 1-16.
- Tsoukala, philomila, 'Narratives of the European Crisis and the Future of (Social) Europe', *Georgetown University Law Centre* (2013) 241-266.
- Van Dijk, Teun A., *News analysis: Case studies of international and national news in the press* (2013).
- Wihlborg, Clas, e.a., 'The Euro Crisis: It Isn't Just Fiscal and it Doesn't Just Involve Greece', *Claremont McKenna College Robert Day School of Economics and Finance Research Paper 3* (2010).

Bronnen

- Beemsterboer, Toon en Wilmer Heck, 'De Telegraaf is de campagnekrant voor woedend Nederland', *NRC Handelsblad*, 30 mei 2011.
- Belegger op de korrel: obligatiehouder mee laten bloeden bij ondergang Euroland', *De Telegraaf*, 29 november 2011.
- Cotterill, Joseph, 'Quote...Unquote the euro crisis edition' (versie 4 december 2012), <http://ftalphaville.ft.com/2012/12/04/1296663/quote-unquote-euro-crisis-edition/> (7 augustus 2014).
- 'De meest desconstructieve term van het jaar was moral hazard', *NRC Handelsblad*, 30 december 2011.
- Schouten, Eva, 'Ieren werken aan bezuinigingspakket', *ANP*, 20 november 2010.
- Peter de Waard, 'Herinnert Arie Slob zich deze nog?', *De Volkskrant*, 05 mei 2012. (30 april 2014).
- Ierland, 'Far and wild, avontuur- en activiteitenvakantie in Ierland', <http://www.ireland.com/nl-nl/destinations/northern-ireland/county-londonderry/aanbieding/3-6429> (16 mei 2014).
- 'Gedrag', *De Telegraaf*, 22 november 2010.
- 'Géén verklaring van áfhankelijkheid', *Reformatisch Dagblad*, 20 november 2011.
- Engelen, Ewald, 'Ierse spiegel', *De Groene Amsterdammer*, 24 november 2010.
- 'Europese ministers willen Ierland steunen', *De volkskrant*, 21 november 2010.

